

ผลกระทบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา:
ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติในสถานการณ์
การแพร่ระบาดของโควิด 19 *

Impact of Online Teaching–Learning in Higher Education:
A recommendation for Implementation
during Covid 19 Epidemic

นิภาพรรณ เจนสันติกุล
NipapanJensantikul
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
KhonKaen University
E-mail: nipajen@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 และนำเสนอข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากข่าวออนไลน์ เอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ และเอกสารงานวิจัย ผลการวิเคราะห์ พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้สอนและผู้บริหารสถาบันการศึกษา โดยรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเตรียมความพร้อมในระบบเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ออนไลน์และสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนรู้ออนไลน์ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ และควรมีมาตรการ

* ได้รับความเห็นชอบ: 14 กรกฎาคม 2563; แก้ไขบทความ: 26 พฤศจิกายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 7 มกราคม 2564

ป้องกันเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลออนไลน์ไม่ให้ถูกนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง สำหรับการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมควรเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผสมผสานทั้งการบรรยายในชั้นเรียนและการบรรยายแบบออนไลน์

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน; อุดมศึกษา; โควิด19

Abstract

The purpose of this academic paper was to gather and analyze the condition of teaching and learning in higher education during the epidemic of Covid 19 and propose a practical implementation. Data was collected from online news, academic documents, government documents and research papers. The analysis showed that online learning had affected different achievement of learners. Stakeholder involved in online learning management on higher education was learners, parents, lecturers, and administrators of educational institutions. The government and related agencies should prepare the technology system for online learning and support the learning equipment to cover all areas. Also, there should be preventive measures regarding improper online data management. An appropriate teaching and learning pattern should be a combination of both in-class lecture and online lecture.

Keywords: Teaching-Learning Management; Higher Education; Covid 19

1. บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่กระจายไปในหลายประเทศทั่วโลก นั้น วิธีการหนึ่งของการรับมือกับการระบาด คือ การเพิ่มระยะห่างระหว่างกันในสังคมเพื่อป้องกันการระบาดจากคนสู่คน ซึ่งมาตรการการเพิ่มระยะห่างระหว่างกันในสังคมนี้ได้ส่งผลกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ผู้เรียนไม่สามารถเรียนในชั้นเรียนได้ ดังนั้นเพื่อให้การเรียน

การสอนยังสามารถดำเนินการต่อไปได้ภายใต้วิกฤติโรคระบาดจึงมีการนำระบบการเรียนการสอนออนไลน์เข้ามาปรับใช้ ทั้งการสอนสดออนไลน์ที่ผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนได้ทันที และการสอนแบบวิดีโอที่ผู้สอนสามารถบันทึกไว้ล่วงหน้าและผู้เรียนยังสามารถติดตามเนื้อหาได้ภายหลัง ซึ่งเหมาะกับผู้ที่มิข้อจำกัดในการเรียนการสอนออนไลน์แบบสด (กนต์เยี่ยมอินทรา, 2563) โดยการจัดการเรียนรู้ออนไลน์เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่ชื่นชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถฝึกฝนและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา มีความยืดหยุ่นและขยายโอกาสให้กับผู้เรียนในการลงทะเบียนเรียน (Gilbert, 2015)

อย่างไรก็ตามแม้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์จะอำนวยความสะดวกและเอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนในการไม่ต้องเดินทางมาเข้าชั้นเรียนสามารถรองรับผู้เรียนได้อย่างไม่จำกัดและยังเป็นช่องทางในการสร้างและขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้ที่มีความต้องการ โดยเฉพาะผู้เรียนที่อาศัยในต่างจังหวัด (สุวัฒน์ บรรลือ, 2560) แต่การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการบรรยายในชั้นเรียนโดยส่งผลกระทบต่อผู้สอนและผู้เรียนในหลายประเทศ ดังนี้ 1) ความไม่พร้อมของผู้สอนและผู้เรียน เนื่องจากผู้สอนและผู้เรียนไม่ได้มีการจัดเตรียมเอกสารสำหรับการเรียนออนไลน์ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนต้องปรับตัวทันทีเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง 2) ความไม่พร้อมของอุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น ไมโครโฟน คุณภาพของคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น เนื่องจากคอมพิวเตอร์ของผู้สอนและผู้เรียนมีระดับความดังของเสียงและคุณลักษณะที่แตกต่างกัน 3) การคัดเลือกโปรแกรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมทำได้ยาก เนื่องจากในปัจจุบันมีโปรแกรมหลากหลาย อาทิ Google Classroom, Edmodo, MOOC, ZOOM Cloud Meeting ฯลฯ ซึ่งต่างมีข้อดีและข้อเสีย ตลอดจนวิธีการนำไปใช้ที่แตกต่างกันซึ่งต้องพิจารณาจำนวนผู้เรียนและความเชี่ยวชาญในการใช้โปรแกรมของทั้งผู้สอนและผู้เรียน 4) การเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์โดยใช้ช่องทางระบบการสื่อสารและอินเทอร์เน็ตผู้เรียนและผู้สอนต้องมีสัญญาณอินเทอร์เน็ต ซึ่งทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีการใช้ช่องทางสัญญาณที่แตกต่างกันและในบางพื้นที่สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่สามารถเชื่อมต่อได้

ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาของบทความวิชาการเรื่องผลกระทบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา: ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาในช่วงสถานการณ์โควิด19และเพื่อนำเสนอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เนื้อหาที่นำเสนอมาจากการรวบรวมข้อมูลจากข่าวออนไลน์ที่เผยแพร่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ระหว่าง มกราคม-มิถุนายน 2563 เอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลที่ได้ และเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2. บทวิเคราะห์

2.1 สถานการณ์การระบาดของโควิด19

จากการรายงานของกรมควบคุมโรค (2563) วันที่ 30 มิถุนายน 2563 พบว่า มีจำนวน ผู้ติดเชื้อสะสม ในประเทศไทยจำนวน 3,171 คน และเสียชีวิตจำนวน 58 คน ในขณะที่จำนวนผู้ติดเชื้อทั่วโลกมีจำนวน 10,407,855 คน และเสียชีวิต 508,077 คนซึ่งอยู่ในอัตราที่สูง แม้ว่าสถานการณ์ในประเทศไทย การแพร่ระบาดของโรคนี้อาจมีแนวโน้มดีขึ้นและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคจะมีการผ่อนคลายมาตรการ เช่น การปรับเวลาห้ามออกนอกเคหสถาน การผ่อนคลายการใช้อาคารโรงเรียน สถาบันการศึกษา การผ่อนคลายการเดินทางข้ามเขตพื้นที่จังหวัด เป็นต้น ทำให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละแห่งจัดทำประกาศเฉพาะเพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอนทราบแนวปฏิบัติและสามารถกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมในแต่ละรายวิชา เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีการนำอุปกรณ์ Echo 360 ALP มาใช้ ในขณะที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีการจัดระบบสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบ Interactive Real-Time Learning ผ่านโปรแกรม Microsoft Teams และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีการจัดระบบสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์ eduFarm ฟาร์ม (เรียน) รู้ มก. และ LOOM Video Recording เป็นการสร้างสื่อการสอนในรูปแบบ Video Clip (สไลด์ และเสียงบรรยาย) บันทึกลง cloud ของ LOOM โดยอัตโนมัติ (คมชัดลึก, 2563) นอกจากนี้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมได้ร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) รวมทั้งกลุ่มผู้ให้บริการการสื่อสารผ่านเครือข่ายโทรศัพท์มือถือรายใหญ่ของประเทศไทย ทั้ง True, AIS และ DTAC ในการสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์โดยสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ฟรีผ่านเครือข่ายโทรศัพท์มือถือด้วยความเร็ว 4 Mbps เพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงบทเรียน ทำงาน และสื่อสารกับผู้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ฐานเศรษฐกิจ, 2563)

2.2 สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยวิธีการต่าง ๆ หรือระบบสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์ในระดับอุดมศึกษาที่มีความหลากหลายแม้จะมีข้อดีในการทำให้ผู้เรียนสนใจและได้เรียนรู้จากหลายช่องทางแต่ก็มีข้อเสียในด้านการใช้งานและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การเรียนออนไลน์เป็นการให้อิสระผู้เรียนและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่ง พนิดา หนูทวี (2560) ได้อธิบายถึงทฤษฎีระบบการสอนของบราวน์และคณะ (Brown and Others) ที่ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน โดยจัดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอนซึ่งผู้สอนจะจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการความสามารถและความสนใจของผู้เรียนโดยพิจารณาจากแนวทางและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนโดยผู้เขียนมีความเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ผู้สอนไม่มีโอกาสพบผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยตรงและหากเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เพิ่งเข้ามาเรียน การติดต่อสื่อสารข้อความจากผู้สอนไปยังผู้เรียนเป็นไปได้ยากและอาจไม่ครบถ้วน ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความต้องการความสามารถและความสนใจของผู้เรียน นอกจากนี้หากทรัพยากรหรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนมีไม่เพียงพออีกทั้งอุปกรณ์สำหรับการเรียน การใช้คอมพิวเตอร์เชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ตโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องของเครื่องบันทึกและตัดต่อเสียงและวิดีโอที่ไม่พร้อมต่อการเรียนรู้ก็จะส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้เรียนและรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการเรียนรู้ออนไลน์นั้นถือเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับผู้สอนในการออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้ามาเรียนพร้อมกันแม้จะอยู่ในพื้นที่ที่ต่างกันและพร้อมที่จะแสดงตน แสดงความคิดเห็นกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sadeghi (2019) ที่ได้นำเสนอข้อได้เปรียบของการเรียนรู้ออนไลน์ คือ ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา ประหยัดเวลาและงบประมาณ มีความยืดหยุ่น ผู้เรียนไม่ต้องเดินทางและผู้เรียนสามารถเลือกและกำหนดการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ แต่อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ออนไลน์มีข้อจำกัด คือ ผู้เรียนอาจเกิดความฟุ้งซ่าน ผู้เรียนไม่มีปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพกับผู้อื่น ผู้เรียนติดต่อผู้สอนได้ยากในบางช่วงเวลา ตลาดแรงงานยังไม่ยอมรับวุฒิการศึกษาแบบออนไลน์ รวมถึงปัญหาการเข้าถึงเทคโนโลยีและระบบสัญญาณที่อาจก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการเรียนรู้ และโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญต่อการเรียนรู้ โดยผู้เรียนที่อาศัยในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน ย่อมมีโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารที่ไม่เท่าเทียมกัน (วลัยลักษณ์ อมรสิริพงษ์, 2562)

2.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

จากการศึกษาในงานของ ธัญญา พืชรวงศ์ศักดิ์ดา (2563) ได้สะท้อนถึงผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ คือ ผู้ปกครองมีภาระค่าใช้จ่ายและผู้เรียนไม่มีความพร้อมในการเรียนทางออนไลน์ ผู้เขียนได้วิเคราะห์ผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมด้วยการนำทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Barnard, 1938) มาเป็นกรอบแนวทางในการวิเคราะห์เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์จากแหล่งข้อมูลออนไลน์ เอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ผู้เรียนที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับความไม่พร้อมของอุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์แบบพกพา โทรทัศน์ เนื่องจากมีรุ่นและสภาพการใช้งานที่แตกต่างกัน ดังนั้นการส่งสัญญาณ คุณภาพของเสียง และความคมชัดของภาพจึงมีลักษณะที่ไม่เป็นรูปแบบเดียวกัน และหากผู้เรียนอาศัยในพื้นที่ที่ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์อาจทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการเรียนออนไลน์ได้อย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับผู้เรียนที่อาศัยในพื้นที่อื่นที่มีสัญญาณโทรศัพท์ชัดเจนสอดคล้องกับ สุมนา สุขพันธ์ (2561) ที่ระบุถึงปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้งานสำหรับการเรียนออนไลน์ เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ไม่พร้อมการใช้งานสำหรับห้องเรียนออนไลน์

2.3.2 ผู้ปกครองที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นในการจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนออนไลน์ การเสียค่าบริการอินเทอร์เน็ต การเสียค่าไฟฟ้า ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่กระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศทำให้ผู้ปกครองบางส่วนว่างงานและไม่มีรายได้เพียงพอ สอดคล้องกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2563) ที่ระบุว่าการระบาดของโควิด 19 ทำให้การจ้างงานลดลง โดยเฉพาะกลุ่มคนเปราะบางเช่น ลูกจ้างรายวัน ค่าขายอิสระ ซึ่งไม่มีหลักประกันทางรายได้

2.3.3 ผู้สอนที่ต้องปรับรูปแบบการเรียนการสอน การออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้ออนไลน์ การวัดและประเมินผลด้วยการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอบ การปรับเปลี่ยนระยะเวลาการฝึกงาน และค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์การเรียนการสอนออนไลน์ที่เพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ (2561) ที่ระบุว่าผู้สอนจะต้องสนับสนุนให้การเรียนออนไลน์เป็นชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ สนับสนุนการเรียนรู้ กระตุ้นการใช้ความคิดผู้เรียน เป็นผู้ให้คำแนะนำและส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีของผู้เรียน (ชัยวัฒน์ บวรวัฒนเศรษฐ์, 2559) ทั้งนี้การเรียนรู้ออนไลน์

เป็นการเชื่อมโยงความรู้กับภายนอกผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น Google, Wikipedia, Blogger, Wordpress, Facebook, Twitter, Youtube เป็นต้น โดยผู้เรียนจะสร้างความรู้ขึ้นใหม่ด้วยการเชื่อมโยงต่อไปยังแหล่งความรู้ที่ต้องการและจัดการความสัมพันธ์ในการเชื่อมโยงความรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน (กนกรัตน์ จิรัสัจจานุกูล และณมน จีรังสุวรรณ, 2561)

2.3.4 ผู้บริหารสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ที่ต้องกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนใหม่ การกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ การสนับสนุนอุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้กับบุคลากรสายวิชาการ การจัดซื้ออุปกรณ์และการจัดหาระบบประชุมทางไกลบน Cloud การลดค่าลงทะเบียนและการขยายระยะเวลาผ่อนผันการลงทะเบียนของผู้เรียน การจัดตั้งกองทุนให้กู้ยืม ตลอดจนการจัดสรรทุนให้เปล่าและทุนทำงานให้กับผู้เรียน เป็นต้น

ดังนั้นเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเตรียมความพร้อมระบบการจัดการเรียนการสอน เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์และสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ และควรมีมาตรการป้องกันเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลออนไลน์ไม่ให้ถูกนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง

2.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์และข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ พบว่า ในงานของ ดนุวศิน เจริญ (2551) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ปัจจัยในเรื่องของความแตกต่างในด้านการศึกษาสังคมอายุและลักษณะทางกายภาพของประชากร 3) ปัจจัยด้านนโยบาย 4) ปัจจัยด้านผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต 5) ปัจจัยในด้านอัตราค่าบริการและคุณภาพ เมื่อทำการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์พบว่า ในงานวิจัยของ ธนพรรณ ทรัพย์ธนาดล (2554) เรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้นำเสนอว่าปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านอาจารย์ ปัจจัยด้านนักศึกษาและปัจจัยด้านสถานศึกษา ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ในขณะที่งานวิจัยของ พชร ลิ้มรัตนมงคล และ จิรัชฌา วิเชียรปัญญา (2556) เรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จของการเรียน

ออนไลน์ของผู้เรียนโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย พบว่า ผู้เรียนประสบปัญหาเรื่องเวลาเรียนออนไลน์ ส่วนปัจจัยแห่งความสำเร็จของการเรียนออนไลน์ของผู้เรียนโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย สรุปได้ว่าปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านอาจารย์ ปัจจัยด้านนักศึกษา และปัจจัยด้านสถานศึกษา ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษามีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญในการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนร่วมกันและมีบทบาทในการดำเนินการโดยผู้เขียนมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติดังนี้

2.4.1 ด้านผู้บริหารควรกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรูปของประกาศสถาบันอุดมศึกษาอย่างชัดเจน และกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้กับบุคลากรสายวิชาการและผู้เรียน การสนับสนุนอุปกรณ์ และห้องเรียนสำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้กับบุคลากรสายวิชาการและผู้เรียน

2.4.2 ด้านอาจารย์ควรพิจารณารายวิชาในหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมแต่ละรายวิชา การจัดทำสื่อออนไลน์ การเตรียมเนื้อหาและวิดีโอสำหรับการเรียนโดยคำนึงถึงระยะเวลาและจำนวนผู้เรียนมีการประเมินผลวัดความรู้ ทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การประเมินการสื่อสารระหว่างบุคคล การประเมินจากการปฏิบัติ เป็นต้น (ศศิธร บัวทอง, 2560; สันติ งามเสริฐ, 2563)

2.4.3 ด้านนักศึกษา ควรปรับพฤติกรรมการเรียน และกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการสนับสนุนจากครอบครัวและผู้สอนที่ควรกระตุ้นติดตามให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.4.4 ด้านสถานศึกษา เนื่องจากสถานที่จัดการเรียนการสอนและพื้นที่ในสถานศึกษาถูกใช้ลดลง ดังนั้นควรมีการพิจารณาปรับงบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างเกี่ยวกับการขยายพื้นที่หรือการปรับปรุงอาคารเพื่อจัดการเรียนการสอนโดยเปลี่ยนมาเป็นการจัดซื้อจัดจ้างเกี่ยวกับอุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ให้เพียงพอต่อการใช้ของผู้เรียน

2.4.5 ด้านการจัดการระบบเทคโนโลยี โดยรัฐบาลควรมีการให้บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะ มีการผ่อนผันการชำระค่าบริการอินเทอร์เน็ตแก่ธุรกิจและประชาชนที่ได้รับผลกระทบการขยายและพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ตในแหล่งที่พักอาศัยเพิ่มขึ้น (กมลมาลย์ แจ็งล้อม, 2563)

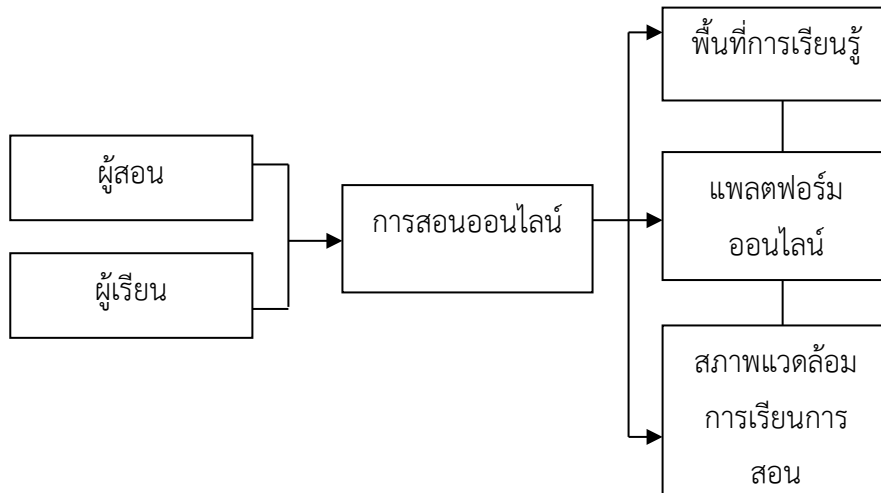
ในมุมมองของผู้เขียน การจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบสมบูรณาอาจยังไม่เหมาะสมกับสภาพความไม่พร้อมและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพราะทั้งผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ต้องปรับตัวทันทีและต้องมีอุปกรณ์การเรียนสนับสนุนซึ่งเป็นภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น และไม่สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจของประเทศและสถานการณ์การทำงานของผู้ปกครอง ในช่วงนี้ การเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการบรรยายในชั้นเรียนและการบรรยายแบบออนไลน์จึงเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมเนื่องจากเนื้อหาการเรียนการสอนในบางหัวข้อ จำเป็นต้องให้ผู้สอนอธิบายอย่างละเอียดในชั้นเรียน แต่ในสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 หากผู้สอนบรรยายออนไลน์เพียงอย่างเดียวโดยที่ผู้เรียนมีอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีคุณภาพแตกต่างกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้น

3. บทสรุป

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่กระจายไปในหลายประเทศทั่วโลกในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชน การรับมือกับการระบาดของโรคโควิด-19 ด้วยมาตรการการเพิ่มระยะห่างระหว่างกันในสังคมจึงมีส่วนสำคัญในการป้องกันการระบาดจากคนสู่คน ส่งผลให้ระบบการจัดการศึกษาที่บรรยายในชั้นเรียนต้องปรับเปลี่ยนไปเป็นแบบออนไลน์เพื่อลดการแพร่ระบาดและเพื่อให้การเรียนการสอนยังดำเนินการต่อไปได้ ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงต้องปรับตัว ตั้งแต่การเตรียมการสอนของผู้สอนและผู้เรียน อุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้เรียนและผู้สอน และความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทั่วถึงต่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ อย่างไรก็ตามเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทบทวนแนวทาง กระบวนการ ออกแบบการเรียนรู้ออนไลน์ และจัดเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนการสอน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ และสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนรู้ออนไลน์ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา และควรมีมาตรการป้องกันเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลออนไลน์เพื่อให้ข้อมูลที่เผยแพร่มีการนำไปใช้อย่างถูกต้อง

4. องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 1 ผังมโนทัศน์องค์ความรู้ใหม่

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้นิพนธ์บทความ

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายให้เห็นว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนจากการเรียนการสอนในห้องเรียนสู่การเรียนการสอนแบบออนไลน์เพื่อรักษาระยะห่างทางสังคม ลดการเดินทาง และลดการแพร่ระบาด ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูล และผลกระทบที่เกิดขึ้นส่งผลให้ผู้สอนและผู้เรียนมีการปรับตัวและมีการออกแบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ให้ความสำคัญกับพื้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียน การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนแบบออนไลน์ การเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อรองรับการเรียนผ่านช่องทางออนไลน์ การมีรูปแบบแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนการสอนแบบใหม่ของผู้สอนที่มีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา อันเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาทุกระดับ ผู้สอนผู้บริหารที่สามารถนำข้อมูลไปออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ จิรส์จจานุกูล และณมน จีรังสุวรรณ. (2561). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วย
เทคโนโลยีการเรียนรู้แบบการสร้างความรู้ นิยมและทฤษฎีการเชื่อมโยงความรู้เพื่อการสร้าง
นวัตกรรมแบบประสบการณ์จริง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 7(2), 54-
67.
- กมลมาลย์ แจ้งล้อม. (2563). *EIC ประเมิน ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตสามารถรองรับการใช้งานที่
เพิ่มขึ้นในช่วง COVID-19 ขณะที่ภาครัฐอาจต้องพิจารณามาตรการช่วยเหลือด้าน
อินเทอร์เน็ตเพิ่มเติม*. กรุงเทพฯ: ธนาकारไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน).
- กรมควบคุมโรค. (2563). *โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. สืบค้นเมื่อ 30
มิถุนายน 2563, จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php>
- กันต์ เอี่ยมอินทรา. (2563). *เปิดวิธีปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในภาคการศึกษาทั้งในไทยและ
ต่างประเทศในวันที่โรคระบาดโควิด-19 แพร่กระจายไปทั่วโลก*. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม
2563, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/872053>
- คมชัดลึก. (2563). *เปิด 3 โมเดลเรียนออนไลน์ ใช้โซเชียลมีเดียจัดตารางเรียน*. สืบค้นเมื่อ 24
พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.komchadluek.net/news/edu-health/424011>
- ชัยวัฒน์ บวรวัฒนเศรษฐ์. (2559). ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเสริม
ต่อการเรียนรู้. *วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 3(2), 154-179.
- ดนุวสิน เจริญ, พ.ต.ต. (2551). *Digital Divide ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูล*. สืบค้นเมื่อ
22 พฤษภาคม 2563, จาก [http://mba.nida.ac.th/cec/images/stories/cecpic/
magazine/02/13_digital_03%20case5.pdf](http://mba.nida.ac.th/cec/images/stories/cecpic/magazine/02/13_digital_03%20case5.pdf)
- ฐานเศรษฐกิจ. (2563). *อว.ผนึก กสทช. แจกซิมอินเทอร์เน็ตฟรี นักศึกษาเรียนออนไลน์*. สืบค้น
เมื่อ 25 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.thansettakij.com/content/428804>
- ธนพรรณ ทรัพย์ธนาตล. (2554). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบนทเรียน
ออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *Veridian E-Journal, Silpakorn
University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 4(1), 652-666.

- ธัญญา พัชรวงศ์ศักดิ์ดา. (2563). ปัญหาการเรียนออนไลน์กับความเหลื่อมล้ำของการศึกษาไทย. สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.nationtv.tv/main/content/378777223/>
- ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ. (2561). สมรรถนะและบทบาทผู้สอนออนไลน์: การแสดงตนและสนับสนุนผู้เรียน. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(2), 244-256.
- เพชร ลิ้มรัตน์มงคล และ จิรัชฌา วิเชียรปัญญา. (2556). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการเรียนออนไลน์ของผู้เรียนโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย. *รังสิตสารสนเทศ*, 19(2), 54-63.
- พนิดา หนูทวี. (2560). ความต้องการในการใช้งาน e-learning ในการเรียนการสอนของนักศึกษาและอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 11 (24), 32-42.
- วลัยลักษณ์ อมรสิริพงศ์. (2562). การวิเคราะห์สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล: ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารจัดการของห้องสมุดประชาชน. *วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*, 6(2), 97-113.
- ศศิธร บัวทอง. (2560). การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *Veridian E-Journal, Silpakorn University. (Humanities, Social Sciences and arts)*, 10(2), 1856-1867.
- สุวัฒน์ บรรลือ. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 11(2), 250-260.
- สุนา สุขพันธ์. (2561). การจัดการเทคนิคการสอนด้วยนวัตกรรมห้องเรียนออนไลน์โดย Google Classroom สู่ไทยแลนด์ 4.0 ของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 29(2), 151-162.
- สันติ งามเสริฐ. (2563). การบริหารการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างมืออาชีพในศตวรรษที่ 21. *วารสารสหศาสตร์*, 20(1), 2-13.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *ภาวะสังคมไทยไตรมาสหนึ่ง ปี 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- Barnard, C. I. (1938). *The Functions of the Executive*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Gilbert, B. (2015). *Online Learning Revealing the Benefits and Challenges*. New York: St. John Fisher College.
- Sadeghi, M. (2019). A Shift from Classroom to Distance Learning: Advantages and Limitations. *International Journal of Research in English Education*, 4(1), 80-88.